

nih slovníkov spoznali. Ali ne vé, da prva francoska enciklopedija je izhajala v Parizu od 1751. do 1772. leta (tedaj 21 let), druga francoska od 1781. do 1832. leta (tedaj 51 let), nemška Erš in Gruberjeva se je pričela 1819. leta in do danes ste na svitlo prišli še le dve tretjini celega dela. Riegerjev česki „slovník naučný“ se je pričel izdajati (se vé da po končanih večletnih pripravah) 1859. leta in danes je še le pri črki „S“. Vse te knjige so toraj imele isto osodo, ktera se prerokuje našemu slovníku. Da se vsem takim delom z dodatki pomaga v takih rečéh, ktere med tem časom zastarajo, to pa bi imel vedeti vsak, če tudi družega ne pozná kakor Brockhausov „Conversationslexikon“. Ker nam prašalec na naša vprašanja menda ne bo vedel družega odgovora, vprašamo ga mi: ali bi ne bilo častneje, da bi bil molčal po znanem latinskem pregovoru: „Si tacuisses — — —.“ Dandanes je res „inteligencija“ tako dober kup, da vsak kritikuje, vsak politikuje itd., kakor da bi znanstvo na vsakem polji bilo tako dober kup kakor — lešniki v jeseni!

— Za ljubljansko gledišče prihodnje sesije se ni oglasil noben podvzetnik. Glediščarji nemški so zatega voljo vsi iz sebe; usmilil se jih bo oni komitè, ki je že nekaj let nabiral doneskov za zdatnejšo podporo podvzetnikovo. „Laibacherčín“ feuilletonist toži, da je te nesreče krivo to, da je deželni odbor eno nedeljo vsaki mesec vzel podvzetniku za slovensko gledišče in vrh tega še 600 gold. od navadne subvencije glediščine. Ako je nekterim res tako silno ležeče na gledišču, naj mu iz lastne moči dajo podpore, in vseh solz bode konec. Al mi ne pišemo teh vrstic zato, da bi jim hoteli kratiti glediščino veselje, — vprašamo pa jih le: kako da vi tožite in javkate za nemško gledišče, mi pa smo morali trpeti, da nikoli slovenskega nismo imeli, čeravno gledišče je in se imenuje deželno in 1600 gld. je deželnih. Je mar naša dežela nemška? In če Nemeč kulture hoče zajemati iz gledišča, mar jo bode Slovenec jemal iz zraka? „Kar nočeš, da se tebi ne zgodi, ne stori družemu“ — na to svetinjo je nemškutarija že tako pozabila, da se jej krivica zdi pravica.

— (Veliki koncert z glediščino igro) napravi gospá Odi prihodnjo nedeljo v čitalnici. Program koncertu je: 1. „Ponočni pozdrav“, solo za bariton s zborom od Nedved-a, — 2. Arija iz opere „Marino Faliero“ od Donizetti-a, — „Domovini“, solo za gosli od Hauserja, — 4. „Tje v nebo“, trospev za sopran, tenor in bas z glasovirom od Durrner-a, — 5. „L' Addio“, dvospev za bariton in sopran, — 6. Quartet za glasovir, gosli, violo in cello, Op. 61 Es-dur od Bethoven-a. Po koncertu: „**Bob iz Kranja**“, vesela igra s petjem, na novo vredjena in z novimi kupleti pomnožena. Pred koncertom in pred glediščino igro igra muzična kapela c. k. polka Huynovega. Začetek ob 8. uri; vstopnina 50 krajc. — Nadejati se je, da ne le posebno zanimivi program, temuč tudi zasluge gospé Odi-jeve za národno gledišče in petje privabijo v nedeljo obilo občinstva v koncert in glediščino igro.

— „Sokol“ napravi 8. maja občni zbor in potem zadnjo letošnjo večerno veselico.

— (Poberki iz časnikov.) „Tagblatt“ kaj ljubeznjivo limance nastavlja tako imenovanim „mladoslovencem.“ „O verskih rečéh smo si že enaki liberalci; popustite še národno neumnost — pa gremo skupaj „Arm in Arm auf die Macht der Freiheit!“ — „Tagblatt“ more menda iz lastne skušnje špekulirati na spremenljivost mladih ljudi ab anno 1848. — vendar mislimo, da zastonj limance nastavlja. — „Tagblatt“ dela tudi študije v slovensčini, in se grozí nad oklicem pivškega tabora, da

„cesarja“ imenuje „cara.“ „Kranjska špraha“ res ne pozná cara, in ker „Tagbl.“ še nikoli ni prestopil naše Kolpe in ni nikoli imel hrvaškega slovníka v rokah, mu vsi ljubljanski penzionisti ploskajo: „Bravo! gut hat er es gesagt den Moskoviten!“ — Nekteri dunajski časniki kramljajo, da odbor „Slovenije“ za volitev Trebensko ne bode priporočal nobenega kandidata. Nam je to čisto nova novica! Kjer voli 6 okrajev, je porazumljenja treba z vsemi volilci. Do 24. majnika je še dosti časa.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Sv. Jurija dan je bil pomenljiv dan v Avstriji in Ogerski. Tu in tam je državni zbor kazal novo podobo. V Budi se je prvokrat zbral na novo sestavljeni državni ogerski zbor, — na Dunaji pa so isti dan zapustili Poljaki, Slovenci in nemški Tirolci zbornico poslancev, da je prestalo zborovanje za pol ure. To pa je bilo tako-le: Tri dni je trpela huda borba zoper postavo za ljudske šole, ktero je ministerstvo zboru predložilo. Poljaki, Slovenci, Tirolci in Lah s protestantovskima popoma vred so jo hudo napadali v splošni razpravi. Poljaki, Slovenci, Tirolci in Lah so svetovali prestop na dnevni red, to je, naj se popusti ta postava. Pa nemška trma je trma. Dokazalo se jim je jasno, da je ta postava zoper ustavo, da je nepraktična, neizpeljiva. Dr. L. Toman (glej: govor na 132. strani) je dokazal, da je zoper enakopravnost narodno in napad na pravico slovanskih narodov, — prof. Greuter, da bo škodljiva nravnosti, dr. Jäger, da se preveč zahteva od ljudske šole itd. V saboto pri začetku posebne debate napovejo dr. Groholski v imenu Poljakov, dr. Toman v imenu Slovencev in baron Giovanelli v imenu Tirolcev, da se oni ne bodo dalje udeleževali razgovora in glasovanja pri tej postavi, in vsa desnica vstane kakor en mož ter pri tej priči zapusti zbornico. Osupnjeni in plahi gledajo ostali poslanci, kaj nek to pomeni. Predsednik se vendar kmalu zavé ter na dr. Tomanov protest zoper to postavo odgovori, da ne sprejme protesta, ako se postava v zbornici ustavno reši. Potem se glasuje in §. 1. sprejme — al zdaj se kaže, da je le 97 poslancev v zbornici ostalo. Na to vstane velik hrup: „premalo nas je!“ In ko bi trenil, švignejo po mestu poslancev iskat, dr. Bahans pa je drl ministrom pravit, kaj se je zgodilo, in brž pritekó ministri Taaffe, Giskra in Plener, in čez pol ure še drugi, da se jih nabere 111, in kar v naglici, kakor da bi gorelo, so izlicitirali 50 §§.-ov in vse z 111 glasovi zoper 4 sprejeli brez poprave, ki je bila popred mnogim §. napovedana, zdaj pa popuščena. Vsi časniki dunajski in drugi, kteri še zdaj imajo Schmerlingov centralizem na svojo zastavo zapisan, zagnali so strašen hrup in kričali „skandal, skandal!“ „križajte jih, križajte!“ „Če niste hoteli sprejeti postave, saj obsedeli bi bili in protiglasovali, ne pa da demonstrativno zapustite zbornico!“ — Taki glasi, polni psovek, so šli drugi dan po vseh časnikih imenovane baže in ponavljajo se še v eno mer in se bojo ponavljali še dolgo in večkrat, kajti centralizem čuti po vseh udih hudo mrzlico. Mi pa rečemo to: Vsak, kdor nepristransko sodi, more gotovo lojalnost Poljakov, Slovencev in Tirolcev, ki so dozdej se žrtovali državnemu zboru, bolj občudovati, kakor da bi dvomil nad njo. Al struna počí, če se prenapenja. Nemški poslanci v državnem zboru morali bi vendar toliko razuma imeti, da bi vedeli, da imajo sicer večino v državnem zboru kakor je po Schmerlingovem stroji ustvarjen, — al da oni nikakor ne zastopajo večine narodov avstrij-

skih. Ta šolska postava, ktera se je te dni obravnavala, je popolnoma sestričinja une lanske o šolskem nadzorstvu, ktere mnogo deželnih zborov ni sprejelo. Deželni zbori so tedaj očitno kazali, da nočejo postave, ki ni ugodna deželnim razmeram. In vendar jim je nemška stranka v zbornici poslancev silila zdaj drugo enako postavo. V takej sili ne bilo bi tedaj zadosti, da bi bili Poljaki, Slovenci in Tirolci le protiglasovali ali se zdržavali glasovanja; treba je bilo očitnejšega kazala pred svetom. In za to uni krik in krič centralističnih časnikov; demonstracija taka jih boli! Nam pa je ostalih 107 poslancev, ki so glasovali za to postavo in v togoti popustili vse poprave, ki so jih poprej za potrebne nasvetovali, mnogo huje orožje v roke dalo, da pred svetom kažemo: Evo! tako dela zbornica poslancev postave. — Rubikon je prestopljen; kdo vé, kaj še pride.

Al vrnimo se zdaj še k poprejšnji postavi nazaj, ki jo je dovršila zbornica poslancev, namreč k postavi o prenapetosti zemljiščinega davka.

13. t. m. se je začela razprava o prenapetosti zemljiščinega (gruntne) davka. Poslanec Planckensteiner je prvi govoril zoper odsekov predlog, ker previsoko ceni vrednost zemljišč, ter je dokazoval, da se zemljiščini davki ne morejo zvikšati. Da se dajo povikšati, menijo sicer nekteri, a on temu ne more pritrditi. Po zemljiščini odvezi 1850. leta so sicer zemljišča v ceni poskočila, a nezgode 1860. l. so jim zopet odvzele višo vrednost; to kažejo za ostali davki sami, katerih je 1862. leta bilo 1 milijon in 464.000 gold. na dolg, a 1864. leta narastel se je ta dolg na 2 milijona in 233.000. Zarad dobre letine in izvažanja žita 1867. leta so se zaostanki sicer malo znižali, a to le mimogredé. Da se zemljišče obdeluje in zboljšuje, treba je veliko časa, dela in denarja, — in že to je samo po sebi indirektni davek. Sedanji davki so že sami visoki, a prišteti jim je treba še občinske (soseskine) davščine, deželne priklade, in to, kar zahteva avtonomija. Če so občine in dežele od države prevzele mnogo opravil na svoje rame, dolžnost mora biti državi, da se jim znižajo državni davki. Po vsem tem se davki pač ne morejo zvikšati, saj so po njegovem mnenji že zdaj previsoki. Ko so v Prusiji (na Prajzovskem) uredovali davke, bila je njihova država tolika, kolikoršna je sedaj Avstrija takraj Litave, in znašal je njen zemljiščini davek 18 milijonov gold., a pri nas ga plačujejo zemljišča 37 milijonov. Da je zemljiščini davek prenapet, to kažejo tudi stroški za obdelovanje kmetij, kateri so, na priliko, za posle, delavce, mašine itd. skoro na pol draži, nego so nekdej bili. — Kmetovavci previdijo, da se sedaj še ne more misliti na znižanje zemljiščinega davka, ker se je sprejela postava, da se ne smejo delati novi dolgovi; a treba je skrbeti, da bode to kmalu mogoče, in mogoče bode, ako vsak do primeren davek plačuje od svojih dohodkov kakoršnih koli. Zato je prav, da je vlada predložila novo postavo o davku za dohodke sploh. Dosle se je bil precej visok davek naložil le onim kapitalistom, ki imajo svoje premoženje v državnih obligacijah. Ne bilo bi pravično, da bi se tem naložili previsoki davki, al pravično je, da plačujejo primerne davke. Zemljišča plačujejo davke, če tudi nič ne dadó prihodkov, — kapital plačuje le od svojih dohodkov, vrh tega se kapital lahko odtegne davku, zemljišče pa nikdar ne more tega; kapitala mnogokrat ne zadene davek, postavimo, če spremeni gospodarja, zemljišče mora davek plačati od vsake take premembe. Vestni zastop ne more dvomiti o tem, kdo zmore više davke: ali kmet ali tr-

govec. Jaz v odsekovem predlogu ne vidim poročstva, da ne bi se zvikšali davki; zato bodem glasoval za predlog, ki ga bode nekdo drug stavil. (Dobro! v središču.) — Poslanec dr. Kaiser zagovarja odsekov predlog, češ, da ta postava nikakor ne namerava povikšati davkov, ampak le vpeljati pravo razmero davkov. Cenilne komisije nimajo le računati, temučenitev zemljišč bode popolnoma v njihovih rokah, in to je menda zadostno poročstvo. — Poslanec pl. Groholski najprej ugovarja, da Galicija manj davkov plačuje, nego v primeri druge dežele ter dokazuje, da bi cenitev veliko cenejša bila, ako se brž odloči, koliko naj plača vsaka dežela. — Poslanec Mende trdi, da postava, ktera se ravno kar pretresa, meri le na to, da se dá postavi podlaga, po kateri naj se odmerjajo zemljiščini davki, in te podlage je silno treba, da se izvrši v 3 ali 4 letih. On se ž njo popolnoma vjema. — Poslanec Roser razklada nevarnost te postave za male posestnike in za napredek kmetovanja. Kmet je v primeri z drugimi državljani preobložen z davki, njegovo zaupanje v vlado zgine, ako se mu davki ne le ne znižajo, ampak povikšajo; nasledek povikšanja bode, da kmet opeša. Poslanec baron Eichhof ne more umeti, da bi ta postava nevarna bila za male posestnike, ker enakomerno zadeva tudi velike in male posestnike. Da je sedanji kataster krivičen, to je res, a prav zato je treba skrbeti, da se naredi nov na pravični podlagi, in to brž ko moč, da se breme odvzame deželam, ktere preveč plačujejo. Če tega brž ne storimo, zgodilo se bode, da se bodo davki še za naprej plačevali na krivični podlagi. Tudi minister Brestl je povdarjal, da postava meri na to, da se davki enakomerno razdelijo. Bistvo te postave je to, da vsako leto državni zbor odloči znesek zemljiščinega davka za vse dežele skupaj. Ta znesek se razdeli potem na posamezne dežele po cenitvi čistega dohodka, in v vsaki deželi na posamesne soseske in posestnike; to bodo cenile posebne komisije od okraja do okraja, na podlagi 15 let, iz katerih pa se bo odštelo 5 najboljih letin.

Listnica vredništva. Gosp. J. L. v Ž: Prejeli, hvala! Gotovo bo posebno čitateljem všeč.

Žitna cena

v Kranji 24. aprila 1869.

Vagán pšenice 4 fl. 68. — rži 3 fl. 10. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 40. — soršice 3 fl. —. — ajde 2 fl. 40. — prosa 2 fl. 40. — krompirja 1 fl. 30. — fižola 3 fl. 52.

Žitna cena

v Ljubljani 24. aprila 1869.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 40 — banaške 4 fl. 90. — turšice 2 fl. 90. — soršice 3 fl. 43. — rži 2 fl. 90. — ječmena 2 fl. 50. — prosa 2 fl. 50. — ajde 2 fl. 50. — ovsa 1 fl. 90 — Krompir 1 fl. 50.

Kursi na Dunaji 27. aprila.

5% metaliki 61 fl. — kr. Ažijo srebra 119 fl. — kr.
Narodno posojilo 69 fl. — kr. Cekini 5 fl. 74 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu } 24. aprila 1869: 37. 64. 10. 46. 30.
na Dunaji } 88. 78. 72. 24. 32.
Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 8. maja.